

Wojciech Baliński

Kapłan Bożego miłosierdzia

Ksiądz Zygmunt Golian
(1824–1885)

Kapłan Bożego miłosierdzia

Ksiądz Zygmunt Golian
(1824-1885)

AUTOR SKŁADA PODZIĘKOWANIA ZA POMOC W OPUBLIKOWANIU KSIĄŻKI:

P. Piotrowi Łachowi
Parafii pw. św. Floriana w Krakowie
Parafii Mariackiej w Krakowie
Parafii pw. św. Klemensa w Wieliczce
Zgromadzeniu Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia
Miastu i Gminie Wieliczka

Wojciech Baliński

Kapłan Bożego miłosierdzia

Ksiądz Zygmunt Golian
(1824–1885)

Kraków 2022

© Copyright by Wojciech Baliński, 2022

Recenzent

ks. prof. dr hab. Jacek Urban

Opracowanie redakcyjne

Agnieszka Ziemińska

Projekt okładki

Lesław Sławiński

ISBN 978-83-8138-751-4 (druk)

ISBN 978-83-8138-752-1 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788381387521>

Na okładce wykorzystano zdjęcie ks. Zygmunta Goliana autorstwa Walerego Rzewuskiego
(ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej – Mag. Grafiki BJ Graf. I.F. 325).

Fotografia autora na tylnej stronie okładki: Igor Stanisławski

Wieliczka

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

Spis treści

Wstęp	11
I. Młodość, studia i pierwsze lata kapłaństwa	19
1. Rodzina Golianów. Edukacja Zygmunta	19
2. Seminarium Duchowne, święcenia kapłańskie i studia zagraniczne	27
3. Pierwsze lata kapłańskie (1853-1862)	37
II. Ksiądz Zygmunt Golian w Warszawie	53
1. Warszawa w przededniu wybuchu powstania	53
2. Ksiądz Golian w dobie powstania styczniowego	64
3. Ksiądz Golian jako profesor Akademii Duchownej	87
III. Krakowski duszpasterz	103
1. Kościelny Kraków w okresie pontyfikatu biskupa Antoniego Gałęckiego	103
2. Działalność po powrocie do Krakowa (1868-1881). Ksiądz Golian jako administrator kościoła św. Floriana i kościoła Mariackiego w Krakowie oraz kaznodzieja i publicysta	114
3. „Anioł zgromadzenia”. Ksiądz Golian i Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia	149
IV. obrońca doczesnej władzy papieża	159
1. Ultramontanizm	159
2. Krakowscy ultramontanie	170
3. Ksiądz Golian jako ultramontanin	176
V. Proboszcz wielicki	187
1. Diecezja krakowska w pierwszych latach pontyfikatu biskupa Albina Dunajewskiego	187
2. Ksiądz Golian jako proboszcz parafii św. Klemensa w Wieliczce (1881-1885)	204
3. Śmierć, pogrzeb, pamięć	210
Zakończenie	215
Aneks I: Kilka słów o doczesnej władzy Papieża	221
Aneks II: Przymusowe szkoły ludowe	259
Bibliografia	277
Spis fotografii	291
Streszczenie	293
Summary	295
Riassunto	297
Indeks osobowy	299

Historia warstwą wydarzeń powleka zmagania sumień. W warstwie tej drgają zwycięstwa i upadki. Historia ich nie pokrywa, lecz uwydatnia... Czyż może historia popłynąć przeciw prądowi sumień?

Karol Wojtyła, *Myśląc Ojczyzna...*

Jestem Polakiem – to znaczy, że należę do narodu polskiego na całym jego obszarze i przez cały czas jego istnienia zarówno dziś, jak w wiekach ubiegłych i w przyszłości; to znaczy, że czuję swą ścisłą łączność z całą Polską...

Wszystko co polskie jest moje: niczego się wyrzec nie mogę. Wolno mi być dumnym z tego, co w Polsce jest wielkie, ale muszę przyjąć i upokorzenie, które spada na naród za to, co jest w nim marne.

Roman Dmowski, *Myśli nowoczesnego Polaka*

Egzamin w przeszłości był trudny. Zdawaliśmy go, a wynik ogólny przyniósł nam uznanie. Potwierdziliśmy się. Jednakże w tym miejscu nie można się zatrzymać. Egzamin z naszej wolności jest przed nami. Wolności nie można tylko posiadać. Trzeba ją stale, stale, stale zdobywać. Zdobywa się ją, czyniąc z niej dobry użytek – czyniąc użytek w prawdzie, bo tylko „prawda czyni wolnymi” (J 8,32) ludzi i ludzkie wspólnoty, społeczeństwa i narody. Tak uczy Chrystus.

Nasza Ojczyzna znalazła się znowu w szczególnym momencie historycznym, momencie pod wieloma względami jedynym i może decydującym, którego nie można zmarnować dla jakichkolwiek racji. Jest to ogromny dar Boży, jakiś kairos naszej historii, który został nam dany i równocześnie zadany.

(...) modłę się razem z wami (...) o ten egzamin z wolności, który jest przed wami. (...) Drodzy bracia i siostry, ja jestem jednym z was. Byłem stale, na różnych etapach, i jestem teraz. Ja kocham mój naród, nie były mi obojętne jego cierpienia, ograniczenia suwerenności i ucisk – a teraz nie jest mi obojętna ta nowa próba wolności, przed którą wszyscy stoimy.

Jan Paweł II, Warszawa, Agrykola, 9 czerwca 1991

*Asi i Tomkowi, mojej Kochanej Żonie i Synowi,
pracę tę poświęcam*

Wstęp

Zarówno wśród badaczy historii, jak i jej nieprofesjonalnych miłośników stałym zainteresowaniem cieszy się biografistyka. Można nawet powiedzieć, że cała historiografia rozpoczęła się od zainteresowania życiem i dokonaniem wybitnych osób, które wpłynęły na dzieje świata. Przygoda z historią zaczęła się dla wielu jej pasjonatów, w tym również autora tej rozprawy, od poznawania życiorysów ulubionych postaci.

Celem niniejszej pracy jest próba przedstawienia biografii księdza Zygmunta Goliana, wybitnego kapłana, ultramontanina, konserwatysty, jednego z najznajmniejszych kaznodziejów polskiego Kościoła rzymskokatolickiego XIX w., opiekuna duchowego założycielki Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, a w pewnym sensie współzałożyciela tego zakonu. Jako znakomity mówca był głosem upowszechniającym konserwatywne, ultramontańskie poglądy wśród tysięcy swoich słuchaczy. Niestety, książka nie jest pełną biografią księdza – jedynie ogólnie zarysowuje najistotniejszy wymiar jego życia i działalności, jakim było kaznodziejstwo. Autor ze względu na brak wykształcenia teologicznego oraz fragmentaryczną bazę źródłową nie czuje się dostatecznie kompetentny, aby z tej perspektywy w sposób pogłębiony ukazać jego osobowość i działalność. Dzisiaj dostępna jest jedynie część jego bardzo licznych kazań (trudno nawet powiedzieć, czy najważniejszych), niektóre są znane jedynie w formie streszczeń i konspektów, a przecież aby właściwie je ocenić, należałoby poznać ich pełną treść oraz rzeczywiste oddziaływanie na słuchaczy (w tym szczególnie emocje, które towarzyszyły ich wygłaszaniu), a także konteksty społeczne, narodowe i osobiste. Pozostaje nadzieja, że znajdzie się badacz wyposażony w potrzebną wiedzę teologiczną i filozoficzną, a przede wszystkim rozumiejący duchowość chrześcijańską, katolicką, który podejmie to wyzwanie.

Opisywany w niniejszej pracy okres historyczny obejmuje głównie lata życia księdza Goliana. Jego działalność została zaprezentowana na tle epoki, w której żył, w wielu aspektach istotnie różniącej się od czasów współczesnych, konieczne więc było zarysowanie najważniejszych wydarzeń związanych z historią Krakowa

i Polski tamtych czasów. Skoncentrowano się głównie na społeczno-politycznych aspektach działalności bohatera.

Książka ta jest pierwszą biografią tej wybitnej, choć zupełnie zapomnianej postaci, trudno bowiem za biografie uznać szkice: *Krótki rys życia śp. Ks. Zygmunta Goliana*¹ autorstwa ojca Zdzisława Bartkiewicza SJ, wydany w Krakowie w 1888 r., oraz *Ks. Zygmunt Golian – duszpasterz, kaznodzieja* ks. Juliana Groblickiego, opublikowane przez Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w 2013 r., czy też biogram w *Polskim słowniku biograficznym* (t. 7 z 1960 r.) przygotowany przez ks. Groblickiego². Pierwsza z wymienionych prac, napisana przez młodego jezuitę znającego osobiście księdza Goliana, ma niewątpliwie tę zaletę, że autor stara się zaprezentować w niej całość jego życia i korzysta z wielu materiałów dzisiaj już niedostępnych. Powtarza jednak nieścisłe lub nieprawdziwe informacje, jak choćby błędną datę urodzenia. Widoczny jest również brak dystansu, a nawet bezkrytyczny zachwyt autora nad opisywaną postacią. Wynika to zapewne z faktu, że ksiądz Golian wygłosił homilię na prymicach Bartkiewicza, którego dwie siostry należały ponadto do Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia. Ten życiorys ks. Goliana dostępny jest w Internecie. Drugi z wymienionych tekstów, autorstwa ks. Juliana Groblickiego, o ile wiadomo, wcześniej nie był nigdzie publikowany. Jego maszynopis autor przekazał do zbiorów Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w 1949 r. Opracowanie koncentruje się jedynie na dwóch okresach działalności ks. Goliana: warszawskim (1862-1868) i wielickim (1881-1885). Zawiera wiele cennych informacji, jednak jest niepełne – pomija pozostałe okresy życia bohatera, bardzo istotne dla zrozumienia jego poglądów i działań. Trudno powiedzieć, czym kierował się autor, wybierając jedynie te dwa krótkie okresy. Biogram w *Polskim słowniku biograficznym* obejmuje całość życia księdza Goliana, ale uwzględnia jedynie podstawowe fakty.

Ukazały się również artykuły biograficzne: pióra Ryszarda Żmudy w *Słowniku polskich teologów katolickich*³, (w tomie I, wydanym w 1981 r.) oraz w *Słowniku biograficznym katolicyzmu społecznego w Polsce*, autorstwa Mieczysława Barcika (w tomie I, wydanym w 1994 r.)⁴. Należy tu również wspomnieć o pracy magisterskiej Tomasza Komendy *Portret ultramontanina. Życie i myśl księdza Zygmunta Goliana (1824-1885)*⁵ napisanej pod kierunkiem prof. Michała Baczковского

¹ Z. Bartkiewicz, J. Groblicki, *Ksiądz Zygmunt Golian (1824-1885)*, Kraków 2013.

² J. Groblicki, *Golian Zygmunt (1824-1885)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 8, red. K. Lep-szy, Wrocław-Kraków-Warszawa 1959-1960, s. 219-220 (dalej PSB).

³ *Słownik polskich teologów katolickich*, red. H.E. Wyczawski, t. 1, Warszawa 1981, s. 546-549.

⁴ *Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce*, red. R. Bender, t. 1, A-J, Lublin 1994, s. 148-150.

⁵ Pragnę w tym miejscu podziękować autorowi tej pracy za jej udostępnienie i rozmowy na temat księdza Goliana.

w 2013 r. Niestety koncentruje się ona tylko na niektórych elementach działalności naszego bohatera i wykorzystuje jedynie publikacje ich dotyczące, nie sięga właściwie do materiałów archiwalnych.

Mowy pogrzebowe lub homilie wygłoszone wkrótce po śmierci ks. Goliana, choć dostarczają pewnych informacji, są z natury obciążone ograniczeniami wynikającymi z okoliczności, w których zostały wypowiedziane.

Inspiracją do podjęcia niniejszych badań nad postacią ks. Zygmunta Goliana była chęć zaprezentowania jego dokonań, dzisiaj zapomnianych lub nieznanych i dotąd niecieszących się większym zainteresowaniem wśród historyków. Nazwisko bohatera tej pracy nie wywołuje obecnie skojarzeń z jego dokonaniem religijnymi i politycznymi. Przed autorem stało podwójne zadanie: przedstawić bieg życia Goliana i zweryfikować dotyczące go sądy historiografii. W tym drugim wymiarze istotnym motywem podjęcia pracy były również wyrażane przez współczesnych radykalnie sprzeczne opinie na temat bohatera tej rozprawy. Trudno się nie zgodzić ze stwierdzeniem, że jego osobowość i działalność niewielu pozostały obojętne, dominowały zachwyty bądź potępienie, z natury rzeczy skazane subiektywizmem. Wobec tego warto było podjąć starania, aby zbliżyć się do prawdy o nim, o ludziach i o czasach, w których żył. Wobec licznych oskarżeń o brak patriotyzmu warto wśród kwestii szczegółowych rozważyć także tę sprawę. Trzeba również postawić pytanie o to, na ile skrajne oceny księdza były uwarunkowane jego cechami charakteru, a na ile wynikały z jego poglądów społeczno-politycznych oraz ich przyjmowania przez ówczesne środowiska opiniotwórcze. Jego twardy, zdecydowany, wyrazisty charakter był dla mnie czynnikiem zachęcającym do dalszych studiów.

Tylko nieliczne postaci związane z ruchem ultramontańskim doczekały się swoich biografii. Możemy tu wymienić książki: *Antoni Zygmunt Helcel 1808-1870* pióra Henryka Lisickiego (przestarzała, ponieważ wydana we Lwowie w 1882 r.) oraz *Myśl polityczna Antoniego Zygmunta Helcla* i krótka jego biografia napisane przez Wiesława Kozuba-Ciembroniewicza, wydane, odpowiednio, w 1978 i 1980 r.; *Orężem i pracą. Życie i działalność Walerego Wielogłowskiego (1805-1865)* autorstwa Jerzego Kuzickiego, opublikowana w 2005 r. w Rzeszowie; czy *Przemysław Matusika Religia i naród. Życie i myśl Jana Koźmiana 1814-1877*, wydana w Poznaniu w 1998 r. Można do nich zaliczyć również biografię przygotowaną przez Jerzego Mrówczyńskiego – *Ks. Walerian Kalinka. Życie i działalność*, wydaną w Poznaniu w 1973 r. Na biografie czeka więc zdecydowana większość wybitnych osób z tego środowiska, zaczynając od współzałożycieli Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego: ks. Hieronima Kajsiewicza i ks. Piotra Semenki, których działalność miała ogromne znaczenie dla odrodzenia religijnego Polaków w drugiej połowie XIX w. Powstała także biografia inicjatora i głównego założyciela zakonu zmartwychwstańców, Bogdana Jańskiego (pióra ks. Bolesława Micewskiego, wydana w Warszawie w 1983 r.). Osobowości obu wcześniej wymienionych

postaci miały decydujący wpływ na kształt i charakter ich zgromadzenia oraz polski nurt ultramontanizmu.

Cieszy, także w tym kontekście, działalność krakowskiego Ośrodka Myśli Politycznej, który od wielu już lat konsekwentnie i wytrwale przypomina i przybliża polską myśl polityczną XIX i XX w. w ramach Biblioteki Klasyki Polskiej Myśli Politycznej. Tematyki poruszonej w niniejszej biografii dotyczą choćby prace Jacka Kloczkowskiego *Wolność i porządek. Myśl polityczna Pawła Popiela*⁶, wydana w Krakowie w 2006 r., czy zbiory tekstów Pawła Popiela *Choroba wieku*⁷, wydane w 2001 r., Antoniego Zygmunta Helcla *O prawdziwym i fałszywym konserwatyzmie*⁸, wydane w 2007 r., Hieronima Kajsiewicza *O duchu rewolucyjnym*⁹, wydane w 2009 r., oraz Jana Koźmiana *Dwa bałwochwaltwa*¹⁰, wydane w 2007 r. Należy również wspomnieć o zbiorze tekstów bohatera tej biografii *O moderantach, doczesnej władzy papieża i patriotyzmie chrześcijańskim*¹¹, przygotowywanym do wydania.

W celu zgromadzenia wiedzy potrzebnej do przygotowania tej rozprawy przeprowadzono kwerendę w licznych archiwach i bibliotekach. Z akt archiwum parafii Mariackiej w Krakowie pozyskano informacje na temat rodziców ks. Goliana i ich ślubu, urodzin i chrztu naszego bohatera oraz jego rodzeństwa. Podczas ustalania tych faktów wyjaśniono wątpliwości dotyczące daty jego urodzenia. W zbiorach Archiwum Narodowego w Krakowie zachowały się papiery dokumentujące naukę Zygmunta Goliana w Liceum św. Anny, a w Archiwum Księży Misjonarzy – te odnoszące się do studiów w seminarium duchownym i część jego korespondencji. Szczątkowe informacje o rocznym pobycie w zakonie dominikanów zachowały się w archiwum krakowskiego klasztoru oraz w opublikowanej i nieopublikowanej korespondencji księdza. Niewiele istotnych informacji dostarczyła kwerenda w archiwach rzymskich, żadnych owoców nie dały, niestety, poszukiwania w archiwum dominikanów na Awentynie (gdzie ks. Golian przebywał w nowicjacie w latach 1858-1859), w archiwach watykańskich (gdzie mogłyby się znajdować m.in. informacje dotyczące sprawy niedosłej nominacji biskupiej w 1863 r.) oraz w archiwum Uniwersytetu Rzymskiego La Sapienza. (Ks. Golian studiował na tym uniwersytecie w okresie 1852-1853, ale nie ma tam akt sprzed 1870 r.). Jedynie w archiwum

⁶ J. Kloczkowski, *Wolność i porządek. Myśl polityczna Pawła Popiela*, Kraków 2006.

⁷ P. Popiel, *Choroba wieku. Wybór pism*, wyboru dokonał, wstępem i przypisami opatrzył J. Kloczkowski, Kraków 2001.

⁸ A.Z. Helcel, *O prawdziwym i fałszywym konserwatyzmie. Wybór pism*, wstępem opatrzył W. Kozub-Ciembroniewicz, Kraków 2007.

⁹ H. Kajsiewicz, *O duchu rewolucyjnym. Wybór pism*, wstępem opatrzył B. Szlachta, Kraków 2009.

¹⁰ J. Koźmian, *Dwa bałwochwaltwa. Wybór pism*, wyboru dokonali, wstępem i przypisami opatrzyli B. Szlachta, E. Hajdasz, Kraków 2007.

¹¹ Z. Golian, *O moderantach, doczesnej władzy papieża i patriotyzmie chrześcijańskim. Wybór pism*, wstępem opatrzył W. Baliński, Kraków [2022].

zmarłychwstańców zachowała się jego korespondencja z kilku księżmi tego zgromadzenia. Wiele cennych informacji biograficznych dostarczają zbiory korespondencji ks. Goliana, opublikowane w latach dziewięćdziesiątych XIX w. jako *Korespondencja ks. Zygmunta Goliana (z Listów do J.N.)*, wydane dwukrotnie (Kraków 1890 i 1899), oraz *Listy duchowne Księdza Zygmunta Goliana wiernie odpisane z oryginałów za zezwoleniem osób, do których były pisane*, wydane w Krakowie w 1899 r.

Część korespondencji ks. Goliana, jego autorstwa, do niego skierowana lub jego dotycząca, zachowała się w krakowskiej Bibliotece Naukowej PAU i PAN, a w Archiwum Nauki PAN i PAU ocalały ślady działalności naszego bohatera w Towarzystwie Naukowym Krakowskim. W dziale rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej zachowały się jego młodzieńcze utwory literackie z okresu gimnazjum. Cenne informacje dotyczące działalności ks. Goliana znaleziono w jego dokumentach personalnych oraz w aktach administracyjnych znajdujących się w Archiwum Kapituły Krakowskiej i Archiwum Krakowskiej Kurii Metropolitalnej.

Niestety, ze względu na epidemię koronawirusa i wielomiesięczne zamknięcie archiwów i bibliotek nie udało się przeprowadzić kwerendy w Centralnej Bibliotece Naukowej Ukrainy im. W. Stefanyka, w Centralnym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie ani w Bibliotece Zakładu Naukowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Można przypuszczać, że w zachowanych tam zbiorach mogły się zachować listy dotyczące naszego bohatera.

Przeprowadzono obszerną kwerendę w czasopismach z epoki, w krakowskim „Czasie”, w warszawskich „Dzienniku Powszechnym” (1862-1867) i „Przeglądzie Katolickim” (1863-1868), w „Tygodniku Katolickim” (1861-1866) wydawanym w Grodzisku Wielkopolskim przez ks. Aleksego Prusinowskiego, w „Przeglądzie Poznańskim” (1845-1865), we lwowskich „Przeglądzie Lwowskim” (1871-1883), „Tygodniku Kościelnym” i „Tygodniku Katolickim” oraz w krakowskich „Unii” i „Ogniwie”.

Zdaniem wybitnego polskiego historyka, Władysława Konopczyńskiego, życiorysy powinno się pisać „źródłowo, wyczerpująco, krytycznie, konstrukcyjnie; musi być w nich mowa o przyczynach, genezie, rozwoju i czynnikach”. Badacz za obowiązujące uznaje stwierdzenie austriackiego historyka Wilhelma Bauera: „wyjaśnić człowieka z jego otoczenia, dać genealogię nie tylko jego cielesnego pochodzenia, ale postarać się też o odtworzenie drzewa rodowego duchowych przodków, przedstawić człowieka w stosunku do społeczności i społecznego otoczenia”¹².

Przyjąwszy te kryteria oraz porządek chronologiczno-rzeczowy, książkę podzielono na pięć rozdziałów. Zakres czasowy każdego z nich wyznaczają ważne momenty w życiu Goliana. Rozdział pierwszy, obejmujący okres młodości i pierwszych doświadczeń duszpasterskich, czyli lata 1824-1862, ma charakter wprowadzający. Przedstawiono w nim również rodowód bohatera, jego rodzinę,

¹² W. Konopczyński, *Historyka*, Warszawa 2015, s. 254.

lata edukacji oraz otoczenie, które go uformowało, Wolne Miasto Kraków. Najważniejszą część pracy stanowią trzy główne rozdziały. Pierwszy z nich przedstawia okres warszawski działalności księdza, jego aktywność kaznodziejską i naukową jako profesora warszawskiej Akademii Duchownej, stosunek do powstania styczniowego i poprzedzającej go konspiracji niepodległościowej. Rozdział trzeci ukazuje jego działalność w Krakowie na tle ówczesnej sytuacji Kościoła w tym mieście. W osobnym podrozdziale omówiono związki ks. Goliana ze Zgromadzeniem Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, na którego początki i pierwsze lata działalności w Warszawie i Krakowie miał zasadniczy wpływ. Przedostatni z głównych rozdziałów prezentuje ultramontanizm naszego bohatera, jako centralną ideę jego życia i działalności, z trzech perspektyw: ogólnej, krakowskiej i osobistej. Ostatni rozdział przedstawia okres schyłkowy aktywności księdza w Wieliczce oraz jest próbą oceny jego osoby.

W polskiej historiografii osoba Goliana jest kojarzona przede wszystkim z wybitnym kaznodziejstwem oraz ruchem ultramontańskim. Definiując pojęcie ultramontanizmu (od łacińskiego *ultra montes* – „spoza gór”), trzeba stwierdzić za Przemysławem Matusikiem i Bogdanem Szlachtą, że jest to z jednej strony koncepcja eklezjologiczna, akceptująca prymat jurysdykcyjny papieża nad soborem i dogmatyczną zasadę jego nieomylności w sprawach wiary i moralności. W tym sensie używa się tego terminu na gruncie historii Kościoła. Z drugiej zaś strony w XIX w. to pojęcie zaczęto odnosić do poglądów zwolenników nurtu politycznego w katolicyzmie wyrastającego ze sprzeciwu wobec oświecenia i liberalizmu, interpretujących historię, społeczeństwo i politykę w duchu katolickiej ortodoksji. Celem ich działań było wzmocnienie prestiżu Stolicy Apostolskiej, rozszerzenie prerogatyw papieża i centralizacja Kościoła¹³. W ocenę roli ks. Zygmunta Goliana w formułowaniu i rozwoju ideologii tego ruchu wiele wniosły prace Retta Ryszarda Ludwikowskiego, a przede wszystkim Bogdana Szlachty, autora pierwszej monografii myśli politycznej polskiego ultramontanizmu: *Ład, Kościół, Naród*¹⁴.

Kończąc te kilka słów wstępu, pragnę serdecznie podziękować wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tego opracowania, a więc przede wszystkim ks. prof. Jackowi Urbanowi, dziekanowi Kapituły Katedralnej i dziekanowi Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, promotorowi tej pracy doktorskiej, który z wielką życzliwością i cierpliwością pomagał w jej powstawaniu; recenzentom Panu prof. Tomaszowi Gąsowskiemu i ks. prof. Stanisławowi Nabywańcowi oraz wielu innym przyjaciołom, którzy znaleźli czas i cierpliwość, aby przeczytać tę pracę i podzielić

¹³ J. Kuzicki, *Orężem i pracą. Życie i działalność Walerego Wielogłowskiego (1805-1865)*, Rzeszów 2005, s. 15; P. Matusik, *Religia i naród. Życie i myśl Jana Koźmiana 1814-1877*, Poznań 1998, s. 9-10.

¹⁴ B. Szlachta, *Ład, Kościół, Naród*, Kraków 1996.

się ze mną różnego rodzaju uwagami. Pragnę w tym miejscu wymienić szczególnie prof. Krzysztofa Ożoga, ks. prof. Jana Machniaka, dr. hab. Henryka Głębockiego, o. dr. Macieja Sadowskiego. Dziękuję również Panu prof. Marcinowi Karasowi za wiele ciekawych i inspirujących rozmów. Wdzięczność jestem również winien siostrze Marii Teresie Sawickiej SłNSJ oraz Pani Delfinie Kościółek z Archiwum Krakowskiej Kurii Metropolitalnej, które wielokrotnie wsparły mnie pełną życzliwości pomocą.

Panu Arturowi Koziółowi, burmistrzowi Wieliczki, i Pani Magdalenie Golonce, odpowiedzialnej za sprawy kultury w Urzędzie Miasta Wieliczki, dziękuję za zainteresowanie, wielką cierpliwość i życzliwość na różnych etapach pracy nad tą biografią oraz wsparcie materialne przy jej wydaniu. Księdzu Bernardowi Hylli CR, którego życzliwość i pomoc pozwoliła mi skorzystać z archiwum księży zmartwychwstańców w Rzymie i miała dla mnie wielkie znaczenie. Siostrze Nulli ze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia – za wielokrotne udostępnianie mi dokumentów z archiwum zgromadzenia, siostrze Elżbiecie Siepak, rzeczniczce prasowej zgromadzenia – za możliwość podzielenia się częścią mojej wiedzy przy okazji konferencji z okazji 150. rocznicy Zgromadzenia w Krakowie. Pani Agacie Czarnocie-Bajorek, dyrektorce Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Wieliczce, gdzie rozpocząłem swoje studia – za cierpliwość i wyrozumiałość oraz Panu dr. Michałowi Niezabitowskiemu, dyrektorowi Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, za umożliwienie mi zakończenia studiów poprzez sfinansowanie przewodu doktorskiego na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Dziękuję Panu dr. Jackowi Kloczkowskiemu za udostępnienie tekstów ks. Goliana do Aneksu oraz życzliwość i współpracę na różnych etapach powstawania tej książki.

Dziękuję szerokiemu gronu osób i instytucji, które wsparły publikację tej książki. Mojemu przyjacielowi Piotrowi Łachowi, który dał w ten sposób jeszcze jeden wyraz swojej życzliwości i hojności; Panu Witoldowi Kozłowskiemu, Marszałkowi Województwa Małopolskiego; Panu prof. Jackowi Majchrowskiemu oraz Panu prof. Andrzejowi Kuligowi, Prezydentom Krakowa; Panu Arturowi Koziółowi, Burmistrzowi Wieliczki; księdzu dr. Dariuszowi Rasiowi, archiprezbiterowi Bazyliki Mariackiej; księdzu dr. Wojciechowi Olszowskiemu, prepozytowi (proboszczowi) parafii św. Klemensa w Wieliczce; księdzu Grzegorzowi Szewczykowi, prepozytowi (proboszczowi) parafii św. Floriana w Krakowie.

Szczególne podziękowania kieruję do Sióstr Zgromadzenia Matki Bożej Miłosierdzia, które wsparły moją pracę modlitwą oraz konkretną pomocą materialną.

Dziękuję moim Rodzicom, którzy oprócz wielu innych rzeczy dali mi to, co najważniejsze – wiarę.

Pragnę również serdecznie podziękować Wydawnictwu Księgarnia Akademicka, która podjęła się wydania mojej pracy, za trud włożony w przygotowanie

i wydanie tej książki, a szczególnie Panu Prezesowi Adamowi Lejczakowi, Panu Adamowi Rolińskiemu oraz Pani Agnieszce Ziemińskiej.

Last but not least, dziękuję mojej żonie Joannie i synowi Tomaszowi, którzy przez te wszystkie lata cierpliwie znosili moje badania naukowe. Im dedykuję tę książkę.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Główne Akt Dawnych

sygn. 188/163, Rada Administracyjna Królestwa Polskiego.

Archiwum Kapituły Katedralnej w Krakowie

b. sygnatury, Akta pers. ks. Z. Goliana.

b. sygnatury, Acta actorum ab Anno 1850 ad annum 1862.

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie

Pers. A 207, Akta personalne ks. Z. Goliana.

Protokoły czynności Konsystorza Jeneralnego Dyecezyi Krakowskiej w Krakowie za lata 1853-1885.

Protokoły czynności Wikariatu Apostolskiego D. Krakowskiej, 1874.

Archiwum Zgromadzenia Misjonarzy

V. Spisy profesorów i alumnów Seminarium 1798-1846, 1819-1903.

sygn. V/65/III, Kolekcja ks. Z. Goliana, Listy 1844-1883.

sygn. V/70/I, Kolekcja A.Z. Helcla.

Archiwum Narodowe w Krakowie

sygn. 29/482/104, 29/482/105, 29/482/201, 29/482/202, Akta Gimnazjum i Liceum Nowodworskiego.

sygn. 29/645/53, Akta osobiste Franciszka Goliana, Pawła Goliana oraz Jakuba Czernińskiego.

Archiwum Parafii Mariackiej w Krakowie

Księga małżeństw, rok 1815.

Księga chrztów, rok 1824.

Księga urodzin, tomy 409, 417-418, 421, 423.

Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

sygn. WT II 14, Protokoły Rady Wydziału Teologicznego.

sygn. WT II 61, Katedra i Seminarium Nauk Biblijnych Nowego Testamentu 1852-1939.

sygn. WT II 67, Katedra Filozofii Chrześcijańskiej 1880-1954.

Archiwum Nauki PAN-PAU

sygn. TNK 4, TNK 62, Towarzystwo Naukowe Krakowskie.

Biblioteka Polskiej Akademii Umiejętności – Polskiej Akademii Nauk

rkps 2408, Korespondencja Walerego Wielogłowskiego.

Archiwum Księży Zmartwychwstańców w Rzymie,

b. sygnatury, Korespondencja od Księdza Z. Goliana.

Biblioteka Jagiellońska. Sekcja Rękopisów

rkps nr 2788, 3183.

Źródła drukowane

Prasa

„Czas”, 1871-1876.

„Czas”, dodatek miesięczny, R. 1, 1856.

„Ognisko”, 1860-1862, 1865.

„Przegląd Katolicki”, 1863-1867.

„Przegląd Lwowski”, 1871-1883.

„Przegląd Polski”, 1871.

„Przegląd Poznański”, 1854-1865.

„Tygodnik Soborowy”, 1870.

„Unia”, 1869-1871.

„Warownia Krzyża”, 1870.

„Wiadomości Katolickie”, 1883-1885.

„Wiadomości Kościelne”, 1874-1881.

Prace Zygmunta Goliana

A) MOWY, KAZANIA, ARTYKUŁY

Adres Katolików Krakowskich i skarżąca go Protestacya napisał X. Zygmunt Golian Doktor św. Teologii, Kraków 1861.

Baczność katolicy!, Kraków 1860.

Czy niesłuszną jest wiara katolicka w Niepokalane Poczęcie Najświętszej Panny, jak to utrzymuje Zwiastun Ewangeliczny?, „Przegląd Katolicki” 1863, nr 52; 1864, nr 2-3, 6, 8-9, 14.

Czyn ludzki wobec teologii moralnej. Rzecz czytana na uroczystym akcie zakończenia roku naukowego 1864/65 w Akademii Duchownej, „Przegląd Katolicki” R. 3, 1865, nr 32, s. 497-504; nr 33, s. 513-519.

- Do historii wypadków krakowskich w maju 1871, Lwów 1871.
- Hieronim Savonarola i Florencja w drugiej połowie XV wieku, „Przegląd Poznański” R. 10, 1854, t. 18, s. 15-40.
- Kazania, t. 1-2, Kraków 1871-1872.
- Kazania niedzielne, świąteczne, pasyjne i majowe przez X. Zygmunta Goliana, Doktora s. Teologii, Missyonarza Apostolskiego, Kaznodzieję Katedry Krakowskiej, Kraków 1858; wyd. II powiększone: Kraków 1887.
- Kazania niedzielne i świąteczne ś.p. Ks. Zygmunta Goliana, wydanie pośmiertne staraniem ks. Z. Bartkiewicza, t. 1, Kraków 1888; wyd. II: Kraków 1897.
- Kazanie ks. Kanonika Zygmunta Goliana miane na pogrzebie ś.p. Maurycego Manna, [w:] Mowy na pogrzebie ś.p. Maurycego Manna dnia 15 listopada 1876, w Krakowie 1876.
- Kazanie miane w r. 1857 w Krakowie, w kościele Dominikańskim przez księdza Zygmunta Goliana na otwarcie sześćsetletniego jubileuszu św. Jacka, „Przegląd Poznański” 1859, t. 27, s. 148-157.
- Kazanie miane na pogrzebie ś.p. Antoniego Zygmunta Helcla Założyciela Stow. „Warowni Krzyża” w dniu 2 kwietnia 1870 w kościele PP. Karmelitanek na Wesołej, „Warownia Krzyża. Pismo zbiorowe” nr 1 i 2 Kraków. Nakładem Stowarzyszenia „Warowni Krzyża” 1870.
- Kazanie miane na pogrzebie ś.p. Antoniego Zygmunta Helcla Założyciela Stow. „Warowni Krzyża” w dniu 2 kwietnia 1870 w kościele PP. Karmelitanek na Wesołej przez X. Zygmunta Goliana, w Krakowie 1888.
- Kazanie na pogrzebie ś.p. Maurycego Manna dnia 15 listopada 1876, „Czas” 1876, nr 265 (dod.).
- Kazanie na pogrzebie ś.p. Elżbiety z Hrabiów Wielopolskich Hrabiny Wielopolskiej miane w Kościele OO. Reformatów Krakowskich przez X. Zygmunta Goliana, S.T. Dra. I Kaznodzieję Katedralnego Krakowskiego, Kraków 1859.
- Kazanie na pogrzebie ś.p. Heleny z Turnów Jenerałowej Dembińskiej, miane w Kościele OO. Kapucynów krakowskich przez X. Zygmunta Goliana S.T. Dra. Missionarza Apostolskiego i kaznodzieję Katedry Krakowskiej, Kraków 1860.
- Kazanie na uroczystość śś. Piotra i Pawła. Powszechność Kościoła. Z niedrukowanych rękopisów zestawił ks. M. Nowodworski, „Homiletyka” R. 3, 1900, t. 24, s. 196-205.
- Kilka słów o doczesnej władzy Papieża. Upominek dla katolików, Kraków 1860.
- Liberalizm wiedeński na wszechnicy krakowskiej, „Przegląd Lwowski” R. 1, 1871, t. 2, s. 112-131.
- Liberalizm wiedeński na Wszechnicy Krakowskiej, Lwów 1871.
- List do Przeglądu Powszechnego Lwowskiego w sprawie Księdza Serwatowskiego napisał X. Zygmunt Golian Doktor św. Teologii, Kraków 1861.
- Lettre a Monsieur L'Abbe Ruczka, Depute Au Conseil D'Etat, cure du Diocese de Tarnów par Sigismond Golian, Cracovie 1878.
- List Otwarty do Xiędza Ruczki Deputowanego do Rady Państwa Plebana z Dyecezyi Tarnowskiej napisał X. Zygmunt Golian Dr. ś. Teologii, Kraków 1878.
- Miesiąc Maryi zawierający Msze święte na wszystkie dni maja oraz Rozmyślania na każdy dzień z zapisków czynionych podczas konferencyj majowych ś.p. Ks. Zygmunta Goliana, Lwów 1887; wyd. 2: Kraków 1893; wyd. 3 pod zm. tyt. Rozmyślania na każdy dzień maja. Zapiski z konferencji majowych, Kraków 1931.
- Moderantyzm, „Przegląd Lwowski” R. 1, 1871, t. 1, s. 321-357.

Streszczenie

Ks. Zygmunt Golian urodził się w Krakowie 9 lipca 1824 roku w rodzinie lekarza chirurga. Wychowywał się głównie w Krakowie, gdzie ukończył Gimnazjum św. Anny oraz seminarium duchowne prowadzone przez księży misjonarzy na Stradomiu. Został wyświęcony na księdza 26 grudnia 1849 roku. Wkrótce wraz ze swym przyjacielem ks. Wincentym Popielem (późniejszym abp. warszawskim) wyjechał na studia najpierw do Louvain w Belgii, a następnie do Rzymu. Edukację zakończył na Uniwersytecie Rzymskim La Sapienza jako doktor w 1853 roku.

Już w czasie studiów teologicznych zasłynął z wielkiego talentu kaznodziej-skiego i pogłębił tę umiejętność w czasie studiów za granicą. Był mistrzem słowa, wybitnym erudytą, znawcą Pisma Świętego oraz filozofii św. Tomasza z Akwinu.

Po powrocie do Krakowa zaangażował się w obronę doczesnego panowania papieża Piusa IX i Państwa Kościelnego, które istniało przez ponad 1100 lat i było gwarancją niezależności politycznej i ideowej papieża. Presja nacjonalizmu włoskiego oraz wrogów Kościoła związanych z masonerią, wycofanie się cesarza Napoleona III z pomocy dla papieża w wyniku wojny francusko-pruskiej i obojętność większości katolików spowodowały, że nie udało się obronić Państwa Kościelnego.

Ks. Golian był niewątpliwym patriotą, a równocześnie przeciwnikiem wykorzystywania Kościoła do realizacji dążeń niepodległościowych, które podjęto w Królestwie Polskim po klęsce Rosji w czasie wojny krymskiej. Z tego powodu przeciwstawiał się manifestacjom patriotycznym w kościołach i zaangażowaniu duchownych w działania konspiracyjne, a szczególnie skrytobójką metodom stosowanym przez „czerwonych”. Wymagało to charakteru, mocnych przekonań i odwagi.

Ta jego postawa była konsekwencją przekonania, że chrześcijańskie zasady obowiązują zawsze, a więc także w walce zbrojnej, którą należy toczyć w sposób otwarty, a nie podstępny i wiarołomny. Był zdania, że cel nigdy nie uświęca środków.

Zaproszony przez nowego abpa warszawskiego Szczęsnego Felińskiego do Warszawy, był przez pięć lat wykładowcą teologii w odnowionej wówczas Akademii

Duchownej (wyższej szkole teologicznej). W tym samym czasie przyczynił się do utworzenia najpierw w Warszawie (1862), a następnie w Krakowie (1868) Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, które zajmowały się pomocą upadłym kobietom (byłym prostytutkom). Do tego zgromadzenia 40 lat po jego śmierci wstąpiła św. Faustyna Kowalska, gdyż do innych zgromadzeń nie chciano jej przyjąć.

Jako ultramontanin wielokrotnie przeciwstawiał się tzw. józefinizmowi, czyli ingerencji państwa w działalność Kościoła, oraz liberalizmowi rozumianemu jako prymat indywidualistycznej wolności oderwanej od tradycyjnych zasad i wartości. Konsekwencją tej jego postawy było ograniczenie przez władze austriackie możliwości wykonywania przez niego pracy w charakterze wykładowcy teologii na Uniwersytecie Jagiellońskim (był nim tylko przez dwa lata) oraz brak zgody na pełnienie funkcji proboszcza parafii św. Floriana i parafii mariackiej. Wobec tego, z polecenia biskupa, pełnił te ostatnie funkcje jako administrator.

Jego postawa życiowa charakteryzowała się wiarą, pracowitością, siłą charakteru i odwagą, za co wielokrotnie musiał płacić. Był wówczas powszechnie znanym i uznanym kaznodzieją, jednym z najwybitniejszych w XIX-wiecznym Krakowie, Piotrem Skargą swoich czasów.

Po powołaniu w 1879 roku pełnoprawnego biskupa diecezji krakowskiej, którym został ks. Albin Dunajewski, ks. Goliań w ostatnich latach życia otrzymał posadę proboszcza w Wieliczce, gdzie zmarł na zapalenie płuc w lutym 1885 roku.

Słowa kluczowe: Kościół katolicki w XIX wieku, kaznodziejstwo, Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, ultramontanizm

Summary

A Priest of Divine Mercy. The Reverend Father Zygmunt Golian (1824-1885)

Zygmunt Golian was born in Cracow on 9 July, 1824, the son of a surgeon. He was brought up mainly in Cracow, where he graduated from St Anne's Gymnasium (Gimnazjum św. Anny) and from seminary, which was then run by the Congregation of the Mission and was located in Stradomska Street. He was ordained a priest on 26 December, 1849. Soon afterwards, along with his friend Fr. Wincenty Popiel (later Archbishop of Warsaw), he went on to study abroad, first to Louvain in Belgium, and then to Rome. He completed his studies as a Doctor of Divinity at La Sapienza University of Rome in 1853.

Already during his theological studies, Zygmunt Golian became famous for his great talent as a preacher, which he developed even further during his studies abroad. He was a master of the word, a polymath and an outstanding scholar, and an expert on the Holy Scriptures and the philosophy of St Thomas Aquinas.

After his return to Cracow he became involved in the defence of the worldly reign of Pope Pius IX and the State of the Church, which had existed for over eleven hundred years as a guarantee of political and ideological independence of the Popes. The pressure from Italian nationalism and from the enemies of the Church with links to Freemasonry, the withdrawal of Napoleon III's support for the Pope, due to the Franco-Prussian War, and the indifference of the majority of Roman Catholics, contributed to the failure to defend the Papal States.

Fr. Golian was an undoubted patriot, but at the same time he was against the idea of using the Roman Catholic Church for realizing Poland's aspirations to independence that was implemented in the Russian-ruled Kingdom of Poland after the defeat of Russia during the Crimean War. It was for that reason that he opposed patriotic demonstrations in churches and the involvement of clergymen in conspiracy activities, and, particularly, condemned the assassination methods

used by the “Red” faction. This kind of attitude required a strong character, firm beliefs and courage, and was a consequence of his conviction that Christian principles are essential and binding at all times and in any situation, including armed combat, which is supposed to be fought openly, and not in a treacherous and traitorous way. He believed that the aim never justifies the means.

Invited to Warsaw by its new Archbishop, Szczęsny Feliński, he was for five years a lecturer of theology at the then revived Theological Academy (Akademia Duchowna), which was a higher theological school. At that time he contributed to the formation, first in Warsaw (1862), and then in Cracow (1868), of the Congregation of the Sisters of Our Lady of Mercy, which was dedicated to helping so-called “fallen” women who had previously been prostitutes. It was the very congregation which St. Faustina Kowalska would join 40 years after Fr. Golian’s death, when other congregations did not want to accept her.

As an Ultramontanist, Fr. Golian repeatedly opposed the so-called Josephinism, i.e. state interference in the activity of the Church and liberalism understood as the primacy of individualistic freedom detached from traditional principles and values. Because of his steadfast attitude the Austrian authorities did not allow him to work as a lecturer of theology at the Jagiellonian University (he worked there for two years only) and to perform the functions of the parish priest in the parishes of St Florian’s and St Mary’s Churches in Cracow. In the circumstances, by order of the bishop, he performed the latter functions as an administrator.

His attitude in life was characterized by faith, diligence, strength of character and courage, the price for which he had to pay on numerous occasions. At that time he was a well-known and acknowledged preacher, one of the most prominent in nineteenth-century Cracow, the Piotr Skarga of those times.

After the appointment in 1879 of a full-fledged Diocesan Bishop of Cracow, Fr. Albin Dunajewski, Fr. Golian became a parish priest in Wieliczka, where he died of pneumonia in February 1885.

Keywords: Roman Catholic Church in the 19th century, homiletics, Congregation of Sisters of Our Lady of Mercy, ultramontanism

Translation: Tadeusz Kantor

Il sacerdote Zygmunt Golian (1824-1885)

Don Zygmunt Golian è nato a Cracovia il 9 luglio 1824, figlio di un medico-chirurgo. È cresciuto principalmente a Cracovia, dove si è diplomato al Ginnasio di Sant'Anna e al seminario, allora gestito dai Padri Missionari e situato a Stradom. Fu ordinato sacerdote il 26 dicembre 1849 e presto, insieme all'amico don Wincenty Popiel (poi arcivescovo di Varsavia), andò a studiare prima a Lovanio, in Belgio, e poi a Roma. Li completò gli studi all'Università di Roma La Sapienza come dottore nel 1853.

Già durante gli studi teologici, si fece notare per il suo grande talento di predicatore, abilità che approfondì durante gli studi all'estero. Era un maestro della parola, un erudito eccezionale, un esperto delle Sacre Scritture e della filosofia di San Tommaso d'Aquino.

Tornato a Cracovia, si impegnò a fondo nella difesa del governo temporale di Pio IX e dello Stato della Chiesa, che esisteva da più di 1.100 anni ed era garanzia dell'indipendenza politica e ideologica dei papi. Le pressioni del nazionalismo italiano e dei nemici della Chiesa legati alla massoneria, il ritiro dell'assistenza al Papa da parte dell'imperatore francese Napoleone III a seguito della guerra franco-prussiana e l'indifferenza della maggioranza dei cattolici fecero sì che lo Stato della Chiesa non potesse essere difeso.

Don Golian era un indiscutibile patriota e, allo stesso tempo, un oppositore dell'uso della Chiesa nel perseguimento delle aspirazioni indipendentiste, intraprese nel Regno di Polonia dopo la sconfitta della Russia nella guerra di Crimea. Per questo motivo, si oppose alle manifestazioni patriottiche nelle chiese e al coinvolgimento del clero in attività cospiratorie, in particolare ai metodi furtivi usati dai "rossi". Ciò richiedeva carattere, forti convinzioni e coraggio.

Questo suo atteggiamento era una conseguenza della sua convinzione che i principi cristiani valgano in ogni momento, e quindi anche nella lotta armata,

che deve essere combattuta apertamente e non in modo ingannevole e fedele. Il fine non giustifica mai i mezzi.

Invitato a Varsavia dal nuovo arcivescovo di Varsavia, Szczesny Feliński, fu per cinque anni docente di teologia presso l'allora rinnovata Accademia dei Sacerdoti, che era una scuola superiore di teologia. In questo periodo fu determinante per la fondazione, prima a Varsavia (1862) e poi a Cracovia (1868), della Congregazione delle Suore di Nostra Signora della Misericordia, che si dedicava ad aiutare le donne decadute che in precedenza si erano prostitute. Santa Faustina Kowalska si unì a questa congregazione 40 anni dopo la sua morte, poiché altre congregazioni non erano disposte ad accoglierla.

Da ultramontano, si oppose ripetutamente al cosiddetto giuseppinismo, cioè all'ingerenza dello Stato nelle attività della Chiesa, e al liberalismo inteso come primato della libertà individualistica svincolata dai principi e dai valori tradizionali. A causa del suo atteggiamento, le autorità austriache non gli permisero di lavorare come docente di teologia all'Università Jagellonica (lo fu solo per due anni) e come parroco della parrocchia di San Floriano e Santa Maria. In considerazione di ciò, per ordine del vescovo, svolgeva queste ultime funzioni come amministratore.

Il suo atteggiamento nei confronti della vita era caratterizzato da fede, diligenza, forza di carattere e coraggio, per i quali ha dovuto pagare molte volte. All'epoca era un predicatore molto noto e riconosciuto, uno dei più eminenti della Cracovia del XIX secolo, il Peter Skarga della Cracovia di allora.

Dopo la nomina nel 1879 di un vescovo a pieno titolo della diocesi di Cracovia, che divenne don Albin Dunajewski, don Golian divenne negli ultimi anni della sua vita parroco a Wieliczka, dove morì di polmonite nel febbraio 1885.

Parole chiave: Chiesa cattolica nell'XIX secolo, predicazione, Ordine delle Suore della Madonna della Misericordia, ultramontanismo

Traduzione: Suzana Ferfoggia

Józef Marian Świąćicki, jeden z redaktorów „Tygodnika Warszawskiego” oraz „Tygodnika Powszechnego” w pierwszym okresie jego istnienia (1945–1953), nazwał ks. Zygmunta Goliana gigantem renesansu katolicyzmu polskiego.

Kim był bohater tej książki? Wybitnym kaznodzieją, gorliwym duszpasterzem, ultramontaninem, czyli m.in. obrońcą władzy doczesnej papieża, przeciwnikiem rewolucji i rewolucyjnych metod, patriotą i zwolennikiem pracy organicznej, przyjacielem m.in. rodziny Wielopolskich, przeciwnikiem radykalizmu społecznego i politycznego oraz powstania styczniowego, opiekunem duchownym matki Teresy Potockiej z Sułkowskich – założycielki Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia (do którego wstąpiła później św. Faustyna Kowalska), a w pewnym sensie współzałożycielem tego zakonu, autorytetem dla młodego ks. Stanisława Stojałowskiego, administratorem parafii św. Floriana i bazyliki Mariackiej, proboszczem parafii św. Klemensa w Wieliczce.

Ks. Zygmunt Golian miał swój udział w nowym odczytaniu pojęć miłosierdzia i solidarności, które są polskim wkładem w dziedzictwo ludzkości.

Wojciech Baliński (ur. 1965) – historyk, urzędnik, muzealnik, autor biografii gen. Tadeusza Pełczyńskiego (1892–1985) pt. *Człowiek w cieniu*, wydanej przez Księgarnię Akademicką w 1994 roku, współzałożyciel Fundacji Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego w Krakowie (1998), kurator m.in. wystawy „Musicie być mocni! Musicie być wierni! Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny” zrealizowanej przez wspomnianą fundację w czerwcu 2004 roku, animator wielu inicjatyw obywatelskich służących kulturze pamięci.

<https://akademicka.pl>

PROJEKT JEST WSPÓŁFINANSOWANY
ZE ŚRODKÓW MIASTA KRAKOWA

Wieliczka

